

Candidates must complete this page and then give this cover and their final version of the extended essay to their supervisor.

Candidate session number

Candidate name

School number

School name

Examination session (May or November)

MAY

Year

2013

Diploma Programme subject in which this extended essay is registered: Group 1, Turkish A, Cat:1

(For an extended essay in the area of languages, state the language and whether it is group 1 or group 2.)

Title of the extended essay: "İZER VE YAŞAM"

Candidate's declaration

This declaration must be signed by the candidate; otherwise a grade may not be issued.

The extended essay I am submitting is my own work (apart from guidance allowed by the International Baccalaureate).

I have acknowledged each use of the words, graphics or ideas of another person, whether written, oral or visual.

I am aware that the word limit for all extended essays is 4000 words and that examiners are not required to read beyond this limit.

This is the final version of my extended essay.

Candidate's signature:

Date:

Supervisor's report and declaration

The supervisor must complete this report, sign the declaration and then give the final version of the extended essay, with this cover attached, to the Diploma Programme coordinator.

Name of supervisor (CAPITAL letters)

Please comment, as appropriate, on the candidate's performance, the context in which the candidate undertook the research for the extended essay, any difficulties encountered and how these were overcome (see page 13 of the extended essay guide). The concluding interview (viva voce) may provide useful information. These comments can help the examiner award a level for criterion K (holistic judgment). Do not comment on any adverse personal circumstances that may have affected the candidate. If the amount of time spent with the candidate was zero, you must explain this, in particular how it was then possible to authenticate the essay as the candidate's own work. You may attach an additional sheet if there is insufficient space here.

This declaration must be signed by the supervisor; otherwise a grade may not be issued.

I have read the final version of the extended essay that will be submitted to the examiner.

To the best of my knowledge, the extended essay is the authentic work of the candidate.

I spent hours with the candidate discussing the progress of the extended essay.

Supervisor's signature:

Date

Assessment form (for examiner use only)

Criteria	Achievement level					
	Examiner 1	maximum	Examiner 2	maximum	Examiner 3	
A research question	2	2		2		
B introduction	2	2		2		
C investigation	4	4		4		
D knowledge and understanding	4	4		4		
E reasoned argument	4	4		4		
F analysis and evaluation	4	4		4		
G use of subject language	4	4		4		
H conclusion	2	2		2		
I formal presentation	4	4		4		
J abstract	2	2		2		
K holistic judgment	4	4		4		
Total out of 36	36					

**ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI**

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“İZLER VE YAŞAM”

Danışman Öğretmen:

Öğrencinin Adı:

Öğrencinin Soyadı:

IB Numarası:

Sözcük Sayısı: 4000

Araştırma sorusu: Cemil Kavukçu'nun "*Başkasının Rüyaları*" adlı yapıtında ailenin, bireyin yaşam algısındaki etkisi nasıl işlenmiştir?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı, Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında Cemil Kavukçu'nun “**Başkasının Rüyaları**” adlı yapıtındaki bireyin var oluşunu gerçekleştirilmesinde ve yaşam algısının şekillenmesinde ailenin etkisi incelenmiştir. Yapıttaki odak figür üzerinde ailenin çok derin bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Anne, baba, abla ve ağabeyden oluşan aile üyelerinin her birinin odak figür üzerinde bambaşka etkileri olmuş ve kişiyi farklı açılardan etkilemişlerdir. Tezin amacı yapıtın odak figürünü aile olgusu bağlamında değerlendirmek ve bu değerlendirmeyle ilgili olarak birey üzerinde ailenin nasıl bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın giriş bölümünde yapıtta yer alan öykülerde öne çıkan “*birey-aile*” ilişkisi değerlendirilmiş, bu değerlendirmeyle birlikte aile üyelerinin odak figür üzerindeki etkilerinin yönü saptanmıştır. Gelişme bölümünde bu etkinin özellikle hangi kişiler üzerinde ve nasıl yoğunlaştığı, bireyi hangi açılardan etkilediği değerlendirilmiştir. Bu bölüm “*Ablanın, ağabey ve yeğenin, anne ve babanın odak figürün yaşam algısı üzerindeki etkisi*” biçiminde üç ara başlık altında incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise odak figürün yaşamını şekillendiren bu kişilerin onun yaşam algısı üzerindeki etkileri genel bir değerlendirmeye tabii tutularak birey üzerindeki aile etkisinin ne derece önemli ve belirleyici olduğu anlatılmıştır.

Sözcük sayısı: 175 sözcük

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ.....	3
II. ODAK FİGÜRÜN YAŞAM ALGISINI ŞEKİLLENDİREN ETKENLER.....	6
II. I. ABLANIN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA ETKİSİ.....	6
II.II. AĞABEYİN VE YEĞENİN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA OLAN ETKİSİ	12
II. III. ANNE VE BABANIN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA OLAN ETKİSİ	14
III. SONUÇ	18
IV.KAYNAKÇA:.....	20

Araştırma sorusu: Cemil Kavukçu'nun "*Başkasının Rüyaları*" adlı yapıtında ailenin, bireyin yaşam algısındaki etkisi nasıl işlenmiştir?

I.GİRİŞ

Cemil Kavukçu'nun "**Başkasının Rüyaları**" adlı yapıtında tüm öykülerin içinde gezinen bir odak figür ile karşı karşıya gelinmektedir. Yapıt boyunca, odak figürün çocukluğundan başlayarak yetişkinlik sürecine kadar geçirdiği zaman dilimi içinde yer alan kesitler birbirinden yapı olarak bağımsız, anlam ve anlatım bütünlüğü açısından ise birbirine bağlı öyküler halinde anlatılmaktadır. Bir odak figür ve bu figürün yaşamında etkili olan belirli yardımcı figürler etrafında kurulan öyküler, odak figürün yaşamına ait çeşitli zaman dilimlerini yansıtan fotoğraf kareleri gibidirler. Odak figürün, çocukluktan yetişkinliğe doğru ilerleyen birey olma sürecini anlatan yapıtta, öncelikle kişinin ailesinden sonra da çeşitli yerlerde ve zamanlarda karşılaştığı, tanıştığı, hayatına dâhil olan birtakım insanlardan nasıl etkilendiği ve bu etkilerin onun yaşam algısına ve şekline nasıl yön verdiği anlatılmaktadır.

Odak figürün yaşam algısını etkileyecek ve sonraki zaman dilimlerindeki yaşantıları için de belirleyici nitelikte olan olay ve durumların anlatıldığı "**Rüya**" adlı öykü, anlatıya ve yapıta ad veren, odak figür için son derece önemli ve etkili olan bir "rüya"nın aktarılması ile başlar. Öykülerin odak figürü, çocukken gündüzleri uyumak zorunda olduğu zamanları ve bu uykularında gördüğü hep aynı rüyayı anlatır. Kişiyi "*denizin yansıttığı bir sonsuzluk hissi*"ne boğan bu rüyalar, zaman geçtikçe bir "*karabasan*"a dönüşmektedir. Görülen rüyaların odak

figürün yaşamı üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, zamanla, bu rüyalandaki değişimin aynı zamanda odak figürün yaşamındaki değişikliklere de işaret ettiği sonucu ortaya çıkacaktır. Rüyalandaki bu değişimle birlikte öykü kişisi de değişmekte, çocukluktan kendi ayakları üzerinde duran bir birey olma yoluna, yetişkinliğe yürüyecektir.

Odak figürün yaşamında onu en çok etkileyen, çocukluktan yetişkinlik sürecine kadar onun yaşam algısını şekillendiren, en çok değer verdiği insan ablasıdır. **“Ablam”** adlı öyküde odak figürün yaşamında ablanın bu etkisinin nasıl oluştuğu, kişinin ablasından nasıl etkilendiği, ablanın onun yaşamındaki rolü anlatılmaktadır.

“Solgun” adlı öyküde abla hayatta değildir; ancak bu kez de ablaya çok benzeyen ağabeysinin kızı öykünün merkezine oturmuştur. Yeğen, halasına sadece fiziksel olarak değil kişilik ve huy olarak da benzer. Bu benzerlik de odak figürün yaşamında önemli bir etken olacaktır.

“O Kadın Fatma Girik Değil” adlı öyküde odak figürün yakın çevresinden bir *“kadın-erkek”* ilişkisi anlatılmaktadır. Kadının patron, erkeğinse köle olduğu bu ilişkinin ne kadar ıstırap dolu olduğunun anlatıldığı öyküde, odak figür, çocukluğunda kendi evinde gördüğü *“kadın-erkek”* ilişkisinden yola çıkarak, evinden ayrıldıktan sonra çevresinde gözlemlediği bu ilişkiyi değerlendirmektedir. Sözü edilen ilişki ona kendi ilişkileri için neyin doğru neyin yanlış olduğunu gösteren bir kılavuz olacaktır.

“Başkasının Rüyaları” adlı öyküde artık bir yetişkin olarak karşımıza çıkan odak figürün eşini nasıl aldattığı anlatılır. Bu öyküde odak figür, çocukluk yıllarından itibaren ailesinin ve yakın çevresinin etkisi ile zaman içinde kimliğini ve kişiliğini oluşturmuş, yaşam algısını biçimlendirmiş, aile içinde sevgi ve bağlılık gibi birleştirici güçlere kendince bir bakış açısı getirmiş, farkındalık içindeki bir birey olarak yer almaktadır. Onun eşini aldatması

da aslında aileye bakışı ile ilgili bir durum, sonuçtur. Aldatma olgusu, çocukluktan gelen “*aile olma*” sürecindeki eksikliğin, ileriki yaşlarda, birey üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunun, aile ilişkilerinin kişinin bilinçaltında ne gibi etkiler yarattığının göstergesi olarak kullanılmıştır.

Odak figür, çocukluk yıllarında “ablasının mutlu olduğu” rüyalar görmek istemektedir. “**Düğün**” adlı öykü, bu rüyaların gerçek yaşamda nihayet mutlu bir sona ulaşmasını anlatır. Öykü figürü, çocukluk yıllarındaki rüyalarında ablasının sevdiği adamın motoruyla uzaklara gittiğini görmektedir. Bu öyküde de ablası düğününden sonra o motorla uzaklara gidecek ve çok mutlu olacaktır.

Yapıtın son öyküsü olan “**Öykü Şöyle Başlıyor**” adlı metinde ise yapıt boyunca hikâyesi anlatılan tüm figürlerin aslında tek bir kişi olduğu, yapıtta yer alan öykülerin de bu kişinin bilinçaltının çeşitli biçimlerde okurun karşısına çıkmış görüntüleri olduğu anlatılmaktadır. Yapıttaki birçok öyküden bir parça barındıran bu son öykü sayesinde yaşam hikâyesi anlatılan odak figürün aslında yazarın, anlatıcının kendisi olduğu şeklinde bir sonuca varılabilir.

Yapıtta yer alan bütün öykülerde, birbirinden farklı anlatıların farklı odak figürü gibi görünse de aslında tek bir kişinin yaşamının çeşitli halleri, bu kişinin çocukluk yılları, aile ilişkileri, yetişkinlik zamanları, iş ve arkadaş çevresi anlatılmaktadır. Bu geniş zaman dilimi içinde

kişinin yaşam algısını en çok etkileyen zamanların çocukluk yılları olduğu gözlemlenir. Birey, aslında tüm yaşamını ve ilişkilerini bu yıllardaki edinimleri ile oluşturmuştur. Başka bir deyişle “*çocukluk ve aile*” odak figürün hayatının temel belirleyicisidir. Bu noktadan hareketle tez çalışmasında odak figürün aile ilişkilerinin ve çocukluk yıllarının yaşam algısı üzerindeki etkileri değerlendirilmiş, bireyin yaşamında bu zaman diliminin ve aile olgusunun ne derece belirleyici olabileceği irdelenmiştir.

II. ODAK FİGÜRÜN YAŞAM ALGISINI ŞEKİLLENDİREN ETKENLER

Bu bölümde odak figürün yaşam algısının, kimliğinin ve kişiliğinin oluşmasında ne gibi etkenler olduğu, bu algının oluşmasında belirleyici olan kişiler ve yaşantılar değerlendirilmiştir.

II. I. ABLANIN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA ETKİSİ

Odak figürün ablası, onun çocukluk yıllarında kendine örnek aldığı ve yanından hiç ayrılmadığı bir kişi olmuştur. “*Ne zaman evimizin önünden motosikletiyle geçse, ablam hemen pencereye koşardı. Ardından da ben.*”(Kavukçu, 17)Ablasının onun hayatındaki en değerli insanlardan biri, belki de en önemli ve etkili kişisi olmasının sebebi birlikte en çok vakit geçirdiği insan olmasıdır. Ablasının dışarı çıkıp gezmesine babası ve özellikle ağabeyi tarafından izin verilmemektedir. Ablası da bu yüzden günlerini evde, mahalledeki kız arkadaşlarıyla sohbet ederek, onlarla beraber çeyiz hazırlayarak geçirmektedir. “*Onun evden çıkmasına, çarşıya pazara gitmesine pek izin verilmezdi*” (Kavukçu, 18) Ağabeyinden ve babasından korkan abla, hayatını hapseden bu erkekleri “*gardiyan*” olarak tanımlamaktadır.

Sokağa çıktığı için dayak yiyen ablasını bu çember içinde gören odak figürün rüyaları artık ablası ve ablasının sevdiği çocuk üzerine kurulmaktadır. Odak figür ablasını içinde bulunduğu bu baskı ortamından kurtaramayacak denli küçük olmasına rağmen ablasını mutlu etmek ve onu sıkışıp kaldığı bu hayattan çekip kurtarmak istemektedir. Geleneksel, ataerkil ve kadını bir anlamda küçük yaşlardan itibaren baskı altında tutan bu toplum düzeni ve uyulması gereken kurallara karşı gelmek, bu kuralların dışında bir davranış sergilemenin bedeli de oldukça ağır ve tüyler ürpertici bir dayaktır. Ablasını dayak yerken gören odak figür ona çok güven duyduğu ve onu bir rol model olarak algıladığı için ablasının dayakla karşı karşıya kalmasından dolayı büyük üzüntü duyar. Ablanın dayak yemesi odak figürün gözünde ona duyduğu güveni, saygıyı kırmaz; aksine yüceltir. *“Ablamın kötü bir şey yapacağına inanmıyordum.”*(Kavukçu, 19) ifadesi onun evdeki büyüklerden çok ablasına güvendiğini göstermektedir. Ablasının bir tutsak gibi yaşadığı bu hayatta tek başına sokağa bile çıkmasına izin verilmemektedir. Abla, annesini belirlenen kuralların dışında davranarak suç işlediği düşünülen ve sadece suç işleyip kötü bir şey yaptığında karşısına çıkan biri olarak gördüğünden onu jandarma; ağabeyisini ise onun gözünde bir şey yapmamış olmasına rağmen çoktan suçlu ilan edildiği için *“gardiyan”* olarak görmektedir. *“...annemden söz ederken “jandarmam” derdi. Abimse gardiyanıydı onun.”*(Kavukçu, 19)

Ablasının bu kadar sıkı kurallar içinde yaşamasının sebebi ailesinin kız evlattan beklentisine göre şekillenen bir düşüncenin ürünü olarak *“çok güzel ve iyi yerlere, zengin kocalara layık bir kız”* olmasıdır. Bu beklentilerle birlikte aslında ablanın evlenecek yaşta ve olgunlukta olmadığı da görülür. Fakat o zamanın ve ailenin gelenekleri kız evladın uygun görülen bir olmamasına rağmen zamanda evlendirilmek istenmesi, kızın başında bir koca olması ve yuva kurması yönündedir. Bu algı kız çocuklarının sadece *“evlenmek, yuva kurmak”* uğruna bir

yaşamla koşullandırıldıklarının ve buna göre yetiştirildiklerinin göstergesidir. Ailenin uygun gördüğü “*münasip*” koca ise tamamen “*koca adayı*”nın maddi varlığı ile ilgilidir. Bu bakış açısı da yazar tarafından ablanın mutsuzluğuna neden olduğu için eleştirilen bir noktadır. Ablanın dışarı çıkınca herhangi bir erkekle göz teması kurması ihtimali yüzünden yalnız başına sokağa çıkması yasaktır. Dışarı çıkmasına izin verildiğinde ise ablanın yanında mutlaka bir büyüğün bulunması gerekmektedir. Tüm bu baskılara rağmen abla yaşamla bağı koparmaz, onun dünyasını şekillendiren, sevdiği iki kişi vardır: Kardeşi ve Nam Kadir. “Nam Kadir” adlı kişi abla sokağa yalnız çıkamadığından her gün motosikletiyle onun penceresinin önünden geçmekte ve abla Nam Kadir’in geçişini perde arkasında beklemektedir. Odak figür, Nam Kadir pencerenin önünden geçince kendisine sarılıp “*canım*” diyen ablasının aslında yoğun bir sevgiyle onu ne çok sevdiğini düşünmekte ve ablasına olan bağlılığı artmaktadır. Ablanın yaşayamadığı duyguları gerçekmiş gibi hissedebilmesi için içinde bulunduğu coşku durumunu yansıtabileceği tek kişi, hiçbir şeyden haberi olmayan ve en yakınında bulunan kardeşidir. Başka bir deyişle, kardeş abla için bir anlamda duygu paravanıdır. Odak figür, ablanın bu anlamda sırdaşı, derdinin ya da suçunun ortağı konumuna gelmiştir: “*Bizim de pencereye çıkıp ona baktığımızı hiç kimseye söylemeyecektik. Hele babamla abime hiç. Hele abime hiç mi hiç.*” (Kavukçu, 17)

Odak figür çocukluk yıllarında ablasının yaşadığı katı kurallarla dolu ve evlilik amacı üzerine kurulu yaşamından, ablanın içinde bulunduğu korku, coşku, şefkat gibi aynı anda yaşanan ve yansıtılan duygu karmaşasından küçük yaşta böylesine etkilendikten sonra yapıtın ilerleyen kısımlarında kendi yaşamında, farklı bir çevreden gelmiş, katı kurallar içinde yetişmemiş, kendi gerçekliğinden ayrı, özgür bir ortamda büyümüş bir kadın ile evlenecektir. Çocukluk

yıllarında tanık olduğu ve yaşadığı bu ortam ona farklı bir gerçekliği tercih ettirecek, odak figür ablasından çok ayrı bir kadın figürü kendi yaşamının gerçekliğine oturtacaktır:

“Halalarımın bile elini öpen karıma gülümsemeyi başardılar, ama yine de tepeden tırnağa süzmeden edemediler. Ne de olsa ilk kez görüyorlardı Nur’u önceden uyardığım, daha doğrusu yalvardığım için tepki vermiyor. Yoksa bu kadarına dayanamaz, ikisinin de canına okurdu.”(Kavukçu, 89)

Odak figür kendini içinde yetiştiği ailenin ve toplumun genel olarak yaşam algısından ve özel olarak ise kadına bakış açısından tamamen uzak, bambaşka bir görüşte yetiştirmiş ve bu doğrultuda seçtiği, beğendiği bir kadınla evlenmiştir. Bu kadın ablasından kişilik olarak epey uzak bir kadın olup kendini bir birey olarak var eden, koruyan, kimliği ile kadınlığını savunan bir kişiliğe sahiptir. Odak figürün eşi Nur, ablanın aksine kendine güveni tam bir kadındır. Bütün bu özellikleri ile Nur, abladan tamamen ayrı bir kadın profili çizmektedir. Nur’un eş olarak seçilmesinde de bu aykırılık esas olmuştur.

Odak figür, her ne kadar evlilik hayatının gereği olarak ileriki yaşamında ablasından uzak olsa da abla onun için her zaman hayatının merkezinde olmuştur. Ablanın düğününün konu edildiği öyküde Nur ile ablasının ilk karşılaşmasında eşinin ablaya olan samimi ve içten tavırları ve bu düğün seremonisinde gözyaşı dökmesi odak figürün hoşuna gitmiş, karısının kendisine ve ablasına gösterdiği önemi bu tanışma sayesinde görmüş ve eşine olan sevgisi bu karşılaşma ve ablaya gösterilen ilgi sayesinde yoğunlaşmıştır “ *Duygusal karım benim, elini tutup hafifçe sıktım.*”(Kavukçu, 90) Bu bağlamda odak figürün eşine duyduğu sevgi ve saygının temelinde bile abla yatar. Eşin ablaya gösterdiği ilgi onun odak figürün gözünde yüceltmıştır. Bu anlamda ablanın odak figürün ikili ilişkilerinin yönünü, aile bağlarının temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

“Solgun” adlı öyküde odak figürün yaşamının merkezinde bulunan ablanın öldüğü ve odak figürün bu olaydan ne kadar derin bir biçimde etkilendiği anlatılır. Abla varlığıyla da yokluğuyla da odak figürü derinden etkilemiştir. Ablasının ölümünden sonra rüyalarında onunla yaşadığı mutlu anları, düğününü sıklıkla görmekte, onu görmek istediği mutlu yaşam biçimleriyle rüyalarında yaşatmak istemektedir. Odak figür bu öyküde ablanın ölümünden sonra doğduğu yeri, ağabeyisini ziyaret ettiğinde onun ölümü ile ilgili bir takım gerçeklikleri öğrenecek ve bu gerçeklikler yaşamını derinden etkileyecektir. Abla, annesi öldükten sonra çocukluktan beri abisi ve babası yüzünden bir anlamda hapis hayatına benzeyen katı kurallarla dolu yaşamında iyice yalnız kalmıştır. Âşık olduğu adam –Nam Kadir- ağabeyisi tarafından sokak ortasında dövüldükten sonra bir daha motosikletiyle onun penceresinin önünden geçmemiştir. Bununla birlikte ablasının sokağa çıkması da tamamen yasaklanınca yaşadığı veya yaşayamadığı hayat onu hayal dünyasında başka bir âleme götürmüş, bu yalıtılmışlık ve gerçeklikten uzaklaşma, hayal dünyası içinde var olmaya çalışma da ablanın yaşamla olan bağı koparmış ve sonunda delirmesine sebep olmuştur.

“Beş yıl önce görmüştüm Müşerref Ablamı. Bana çocukluğumda olduğu gibi sarılmıştı. “Nerelerdesin” demişti. Son görüşümmüş. Çok az konuşmuştuk. Sorularımı tek sözcüklü yanıtlarla geçiştirmişti. Bakışlarını bir noktaya dikip dalıyor, uzun süre konuşmuyor, bir şey anımsamış gibi kendi kendine gülümsüyordu. Hasta olduğunu anımsayamamıştım, oysa ablam başka bir dünyada yaşıyormuş. Orada belki daha mutluydu bilmiyorum. Kimselere anlatamadığı dertlerini acılarını da yanında götürmüştü.” (Kavukçu, 28)

Abla gece yarısı elinde çıkınıyla kapı sandığı pencereden çıkmaya çalışınca düşmüş ve yaşamını bir “kaçış”la sonlandırmıştır. Gündüz vakti bile yanında bir büyük ya da yaşı küçük olmasına rağmen bir erkek – odak figür- olmadan sokağa çıkması yasak iken, gece vakti

evden çıkmaya çalışırken ölmesi ironiktir. Ablaya özellikle ağabey tarafından bir yaşam alanı, özgürlük hakkı tanınmamakta ve abla gerek kendi kurduğu gerçekliğin samsıyla ve gerekse bir anlamda ölüme gideceğini bilerek “özgürlük”ü, “kaçış”ı tercih etmiştir.

Odak figür hayatı boyunca hep en özel yere koyduğu ablasının yaşadığı bu ıstıraplara dayanamayıp kendine onu bu noktaya getiren aileden, onun gerçekliğinden uzak bir yaşam kurmayı tercih etmiştir. Ablasının ölümünden sonra doğduğu yere, mahallesine gitmiş; ancak cenazeye katılamamıştır. Odak figürün ağabeysine yaptığı ziyaret sırasında ablasının ölmeden önce hastalığı yüzünden kimseyi hatırlamamasına rağmen bir tek kendisini hatırladığını öğrenmiş, bu gerçeklik de onun yokluğuna rağmen ablasına olan sevgisini ve vicdanını, acıma hissini daha çok perçinlemiştir. “*Amcamı hatırlıyordu, dedi Ebru. Son zamanlarda babamın dediği gibi hiçbir şey hatırlamıyordu. Önceleri karşısında siz varmışsınız gibi konuşuyordu. Bir şeyler anlatıyordu, ama anlamıyordum*”(Kavukçu, 27)

Odak figürün ablası sağlık problemleri yüzünden veya yaşlandığı için değil, gece yarısı eşyalarını hazırlayarak bir yere gitmek ister gibi kapı yerine pencereden çıkmaya çabalarken trajik bir biçimde hayatını kaybetmiştir. Bu durum da ablasının akli dengesinin artık pek yerinde olmadığını göstermektedir: “*Dilim varmıyor ama delirmişti.*”(Kavukçu, 26)

Ablası babasının ve ağabeysinin baskıcı tutumları yüzünden hayatını dört duvar arasında geçirmiş ve bir noktadan sonra bunalıma girmiştir: “*Onu o hale sen getirdin dememek için zor tuttum kendimi*” (Kavukçu, 26) Abla odak figürün çocukluğunda sığınabildiği tek limandır: Evde ablasından başka cana yakın kimse yoktur. Evdeki herkes ablasına hayatı zindan etmektedir. Bu durum odak figürün evdeki herkesten uzaklaşarak yalnız ablasına yakınlaşmasını sağlamıştır. Ablası ölümü odak figürün ailesinde uzaklaşmasına, hatta aile bağlarını kopartacak hale gelmesine neden olmuştur: “*Yalnızca bir gece birlikte olacağız,*

katlanmamız gereken bir gece geçecek ve ben geldiğim gibi gideceğim” (Kavukçu, 29)

Denilebilir ki ablanın ölümü odak figürün ailesine yaklaşımını, bu olguya bakışını ters yüz etmiştir.

II.II. AĞABEYİN VE YEĞENİN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA OLAN ETKİSİ

Ağabey, ablanın aksine odak figürün yaşamı boyunca hiç yakınlık kuramadığı, çocukluğunda da ablasını döven ve ona yasaklar koyan bir “*gardiyan*” olduğu için bir türlü sevedemediği olumsuz bir kişi olarak anlatılmış ve odak figürü de bu yönde etkilemiştir. Ablanın olumlu ve sevgi dolu etkisi neyse, ağabeyin etkisi de tam tersi yönde korku ve sevgisizlik olmuştur: “*İki yabancı gibiyiz. Hep öyleydik, ne abi kardeş olabildik ne arkadaş ne de dost*” (Kavukçu, 29)

Ağabeysi, odak figür ve ablanın yaşamları içinde hiçbir olumlu etki göstermez. Ağabey kız kardeşini sürekli baskı ve korku altında tutmuş, onu rast geldiği her fırsatta dövmüş, kendince yarattığı gerekçelerle kız kardeşini her zaman suçlamış ve onu bir baskı çemberi içinde yaşamaya mahkûm etmiştir. Ağabey, gerek odak figüre ve gerekse ablaya olur olmadık yere “*el kaldırma*”yı bir alışkanlık, güç gösterisi haline getirmiştir. Odak figür ablayı nasıl hep sevgi dolu, gülümseyen bir yüzle ve onun kendisine gösterdiği şefkatle anımsıyorsa ağabeysini de hep ona ve ablasına kaldırdığı eli ve takındığı öfke maskesiyle anımsayacaktır.

“Abim bu kez de benim üzerime yürüdü. Elini kaldırdı, ama vuramadı.” (Kavukçu, 22)

Odak figürün ağabeysi, ablanın hayatını zindan etmiş, onun sokağa çıkmasına izin vermemiş ve dolaylı yoldan da olsa delirip hasta olmasına ve bunun sonucu olarak da ölümüne sebep olmuştur. Ablasına yaşattığı bu baskı dolu hayat ve bu hayatın felaket sonu odak figürün

zaten birlikte oldukları zaman da uzak olduğu ağabeyinden iyice soğumasına neden olmuştur. Ablasının ölümünden sonra ağabeyisini ziyarete gittiğinde odak figürün karşısına çıkan yeğeni “Ebru” öykülerde odak figürü etkileyen bir başka kadın karakter, bir anlamda ablanın başka bir görüntüsü biçiminde okurun karşısına çıkacaktır. Ebru da tıpkı abla gibi ağabeyin kontrolü altında yetişmiş, daha doğrusu yetiştirilmeye çalışılmıştır; ancak Ebru halasından tamamen farklı bir kişiliğe, yaşam algısına sahiptir. Eve babasına haber vermeden geç gelen, mini etekler giyip abartılı makyajlar yapan Ebru her ne kadar kişiliği, otorite babaya karşı duruşu ve elbette yaşadığı zamanın kendisine verdiği olanaklar açısından halası Müşerref’e uzak olsa da fiziksel olarak ona çok benzemektedir. Bu iki kadın da aynı erkeğin kontrolü altında yetişmiştir; ancak ağabeyi kız kardeşinin yaşamı üzerinde davranış ve kısıtlamalarıyla yarattığı etkileri, yarattığı kırıklıkları kızının hayatında tekrarlamaz, onu kısıtlamadığı, ya da kısıtlayamadığı gibi fazlasıyla başına buyruk bile yetiştirmiştir. Bu farklılık da odak figürün yaşamdaki dengeleri, farklı yaşam biçimlerini ve bu yaşam biçimlerinin ürünü olan hayatları değerlendirmesine, sorgulamasına neden olacaktır. Başka bir deyişle, ağabeyin yaşam tarzı ve bu yaşam tarzındaki farklılıklar odak figürün yaşam algısı üzerinde etkili bir öge olmuştur. Bu benzerlik odak figürü geçmişe götürerek ona ablasını hatırlatacak, ağabeyin bu iki kadına gösterdiği tavrı, bu tavrın altında yatan sebepleri sorgulamasını sağlayacaktır. Ağabey kızına, kız kardeşi Müşerref’e bir genç kızken davrandığı gibi davranmamış, onun üzerinde baskı ve otorite kuramamıştır. Bununla birlikte yapıtta “güç ve otorite, baskı” olgularının bir sembolü olan ağabey, gücünü, otoritesini, odak figürün eleştirdiği “erk” hâkimiyetini başka bir kadına, karısına yöneltecek, kendini karısına gösterdiği güç ve baskıyla var etmeye çalışacaktır. “Abimin elinin altında hala canını çıkarabileceği bir kadın vardı.” (Kavukçu, 29)

Ağabeyin “*baskı ve otorite*”ye olan bu düşkünlüğü odak figürü kadınlara karşı merhametli, anlayışlı, sakin ve sevgi dolu, yumuşak başlı bir karakter halini almasına olanak vermiştir.

Görüldüğü gibi abla onu “*iyilik ve şefkat*”le kucaklarken, ağabey onu “*şiddet ve baskı*” ile tanıştırmıştır. Bu noktada odak figür yaşam algısını şekillendirirken ablasının önünde açtığı yolu tercih etmiş, yaşamının merkezine sevgiyi ve anlayışı oturtmuştur.

II. III. ANNE VE BABANIN ODAK FİGÜRÜN YAŞAMINA OLAN ETKİSİ

Yapıtta anne ve babanın odak figürün yaşamına doğrudan bir etkisi görülmemektedir. Ebeveynlerinin “abla”yla olan ilişkilerindeki tavırları odak figürün yaşama bakışında etkilidir. Üniversite hayatına kadar ailesiyle yaşayan odak figür ileriki yaşlarda kendisinde derin izler bırakacak olayları evde, kendine en yakın bulduğu ablası ile yaşamıştır. Başka bir deyişle odak figürün yaşamında abla, anne ve babadan daha etkilidir.

Yapıtta gergin ilişkiler yaşanan bir aile ortamı görülmektedir. Anne, baba ve ağabey bir yanda, abla ve küçük kardeş bir yandadır. Her ne kadar aile ablayı korumak için onu bu kadar baskıya dayalı bir koruma ortamında yetiştirdiğini ifade etse de ablanın tüm çocukluğu ve gençliği bir cendere içinde, özgürlüğün yaşanmadığı bir ortamda geçmiştir. Odak figür de ablasına karşı olan bu tutum yüzünden küçük yaşta hayatta bir çocuğun en çok ihtiyaç duyacağı iki insandan, anne ve babasından uzaklaşmıştır.

Odak figür ve ablası dışarı çıkarılarken eğer ablası ona koyulan sıkı kurallara karşı gelecek en ufak bir hareket yaparsa bunu hemen annesine söyleyecek ve annesi de bunu babasına bildirecektir. Odak figür ailenin gözünde bir anlamda “*muhbir*”dir. O, ailenin gözünde ablanın hata yapmasına engel oluşturacak bir “*koruma kalkanı*”dır. Ablasına büyük bir sevgiyle bağlı olan odak figürün, ailenin bakışına göre, abla bir hata yapsa dahi bunu anne

ve babasına söylemesi mümkün değildir. Babası ise odak figürü “*korku*”tmakta, ablasının yanlışına göz yumarsa ona “dayak” atacağını söylemektedir. Bu noktada, baba ile ağabey figürlerinin “*şiddet*”te birleştiklerini söylemek mümkündür. Böyle bir ortamda büyüyen odak figür ablasının yaşadığı bu “*korkunç*” hayattan fazlasıyla etkilenmiştir.

Anne, kızının maruz kaldığı bu baskı ve eziyete karşı çıkan, kızını bir kadın olarak koruyan bir anne modeli değildir. Aksine kızının yediği dayakları geçerli bir ceza olarak görmektedir. Çünkü anne de baba gibi kızının korunaklı, yeri geldiğinde baskı altına alınarak yetiştirilmesi gerektiğini ve ancak bu biçimde yetiştirilen bir genç kızın “*münasip bir koca*” bulabileceğini düşünmektedir: “*Sonra annem, bu cezanın yeterli olduğuna karar vermiş olmalı ki, araya girip babamın elinden almıştı onu.*” (Kavukçu, 19)

Baba figürü kızını koruma bahanesi ile onu baskı altına almakta, uygun olduğunda onu dövmeğe, böylelikle aslında ona ne derece değer verdiğini göstermek istemektedir. Şefkat ve sevgi yerine baskı ve şiddetin “*genç kız eğitimi*”nde daha yararlı olduğunu düşünen ve bu anlayışla yetişen baba aslında sadece “*sözde bir baba*” figürüdür. Çocuklarının ne düşünüp ne hissettiğini düşünmez, onlara sevgisini göstermez: “*Babam hala hiçbir şeyin farkında değildi*” (Kavukçu, 23) Babanın “*babalık*” olgusundan anladığı, ev yaşamında ve sosyal hayatta katı kurallar koymak ve bu kurallara uyulmadığı takdirde çocuklarını “dayak” ile cezalandırmaktır.

Odak figür, ablasının sevgisine rağmen, yaşadığı bu evden bir an önce kurtulmak istemektedir. Odak figür bu yaşamdan kurtulabilmek için “üniversite eğitimi”ni bir çıkış kapısı olarak görmüş ve bu ortamı bir daha geri dönmek üzere terk etmiştir. “*Yıllardır görüşmüyorduk, ama bunda bir sitem yoktu. Kaçınılmaz bir kopuştu bu. Baştan kabullenilmiş bir kopuş*” (Kavukçu, 25)

Baba figürü yapıtta odak figürün çocukluk yıllarından sonra ilk kez ablanın düğününde tekrar ortaya çıkmaktadır. Baba, iyiliğini düşündüğünü söyleyerek dayak atmaktan hiç çekinmediği kızının düğününde “eğreti” duruşu ile dikkat çeker. Bir kız babası olarak bulunduğu konumla ilgisi olmayan, “aidiyetsiz” tavırları ile dikkat çeken baba bu duruşu ile aslında kızına ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Baba figürü aslında kendi kurduğu dünyada, kendi yarattığı kurullarla kızına sevgi ve anlayış göstermeden onun gençlik yıllarını zehir etmekten başka bir şey yapmamıştır. “*Babama bakıyorum; sünnetimde diktirdiği, daha sonra da bayramdan bayrama giydiği takım elbisesi var üzerinde. Giysileri o kadar eğreti ki, bir filmin düğün sahnesi için sokaktan toplanmış yardımcı oyuncularından biri gibi duruyor.*”(Kavukçu, 87) Babanın bu ilgisizliği ve yabancılığı odak figür üzerinde baba figürünün bir etkisi olmadığını, hatta babasına uzak ve soğuk durduğunun göstergesidir.

Anne figürü ise baba figürünün aksine kızının düğününü, mutluluğunu görmekten onur duymaktadır. Anne, yıllardır hayalini kurduğu gibi kızını nihayet evlendirmiş, onun mutluluğuna şahit olmuştur. Annenin, babanın kurduğu diktatörlüğe baş eğmesinin sebebi aslında bir kadın olarak kendisinin de aile ortamında ve geleneksel yaşam içinde kızı gibi baskı altında yetişmesi ve kendini ezilmiş hissetmesidir. Kızının düğünü onun yıllardır beklediği en özel günü olmuştur: “*Garip yerlere sakladığı bileziklerini çıkarıp bu gece için koluna geçirmiş, yakasına da gül dalı bronşu ilıstirmiş. Keyifli olduğu her halinden belli oluyordu.*”(Kavukçu, 88)

Odak figür çocukluk yıllarında yaşadığı mutsuzluk ve şiddet dolu evde, annesine ve babasına karşı bir tavır alarak büyümüştür. Anne, baba ve ağabeyin ablaya yönelik baskı ve şiddet dolu davranışları odak figürü ailesinden soğutmuştur. Bu dönemin etkileri, yıllar sonra ablasının düğünü için bir araya geldiklerinde karısı ile birlikte onlardan ayrı bir masaya oturması ve ailesine karşı mesafeli davranışlar sergilemesiyle dışa vurulmuştur: “*Ben ve karım; annem,*

babam ve yakınlarımızın masasında değil de, dışarıdan gelen konuklarla birlikte, ayrı bir masada oturuyoruz.” (Kavukçu, 89) Odak figür çocukluk yıllarında mutluluğu ve sevgiyi göremediği ailesinden ta o yıllarda uzaklaşmış, ablasına gösterilen olumsuz davranışlardan dolayı ailesine öfke beslemiş ve bu soğukluğu aradan yıllar geçmesine rağmen üzerinden bir türlü atamamıştır. Odak figür, evliliğinde aslında çok sevdiği karısını küçük bir kaçamak şeklinde de olsa aldatmıştır. Bu aldatmanın temelinde aslında odak figürün içinde yaşadığı “aile” olgusunun izlerini görmek mümkündür. Odak figür aile kurumu içinde olmaması gereken bu hatayı, bir “kaçamak” olarak adlandıracak ve hatta bu olayı en yakın arkadaşına bir övünç kaynağı gibi anlatacaktır. Bu aldaniş da aslında odak figürün kendine yeterince, olması gerektiği gibi güvenmediğini, kendini başkalarına ispatlamak zorunda hissettiğinin bir işaretidir. Kendisi sevgi ve saygıya dayalı, sağlam ilişkilerle kurulmuş bir aile ortamı içinde yetişmediğinden, her ne kadar içinde var olduğu aile yaşamından kendine birtakım dersler çıkarmaya çalışsa da, kendi kurduğu aile düzenini bu yanlışla lekelemiştir. *“Karışık ruh durumları yani . Ama en baskın olanı da pişmanlık ve vicdan azabı” (Kavukçu, 105)* Aile içinde sevgisiz büyüdüğünden ve bir ailede ne gibi bağlar olması gerektiğini bilmeden yetiştiği için odak figürün bu hatasını bir “ilişki ve aile acemiliği” olarak adlandırmak mümkündür.

Görüldüğü gibi anne ve baba, odak figürün yaşamı üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmamakla birlikte, anne ve babanın özellikle ablaya karşı takındıkları olumsuz tavırlar, ona gösterilen şiddet ve sevgisizlik odak figürün “aile” kurumuna yaklaşımı etkilemiş, onu zaman zaman çok şefkatli bir eş, zaman zaman aile yaşamında yanlışlara düşebilecek bir insan haline getirmiştir.

III. SONUÇ

Cemil Kavukçu'nun "**Başkasının Rüyaları**" adlı yapıtında "*baskı, sevgisizlik, korku*" ortamında yetiştiğinden bu ailesel yapıdan farklı bir kişilik geliştirmek isteyen, yaşam algısının oluşmasında ailesinin önemli etkileri olduğu görülen bireyin yaşamı ele alınmıştır. Odak figürün yaşam algısının belirmesinde üzerinde abla, ağabey ve anne babanın etkileri yoğun bir biçimde görülür, birey bu kişilerle olan yaşantılarının izlerini taşır.

Odak figür yaşadığı evde kendini en çok ablasına yakın hissettiği için abla figürünün kişinin üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görülür. Ailede en çok ezilen, genç yaşta ağabeyi tarafından konulan kurallara uygun, baskılarla örülü bir hayat yaşayıp, bu kurallara uymadığı takdirde şiddet gören abla, odak figürün yaşam algısının şekillenmesinde en belirleyici karakter olmuştur. Odak figür aile içinde en çok ablasıyla vakit geçirmeyi sevmektedir; çünkü ondan başka kendini yakın gördüğü, kendisine sevgi gösteren başka bir aile bireyi yoktur.

Ağabey ise şiddet eğilimi yüzünden odak figür üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Herkesten çok sevdiği ablasını üzen ve onun yaşamını mahveden ağabey ile odak figür yıllar sonra olgunlaştıklarında bile birbirlerine yakın olamamışlardır.

Anne ve baba ise gerek aile yaşantısında gerekse odak figürün yaşam algısının şekillenmesinde silik kalmışlardır. Onların odak figür üzerinde ne ablası gibi olumlu ne de ağabeyi gibi olumsuz bir etkileri vardır. Ancak ablasına yapılan eziyetlere göz yummaları odak figürün onlardan uzaklaşmasına, aile olgusunun kişiliğinde eksik kalmasına sebep olmuştur.

Odak figür olumsuz etkilerle büyüdüğü bu evden ayrıldıktan sonra kurduğu ailede çocukken edindiği kötü tecrübelerden ders çıkarmak istemiştir. Ailesinde gördüğü olumsuzlukları kendi ailesinde yaşamamak için çaba harcarsa da yetiştiği aile ortamının etkisini üstünden atamadığı için eşini aldatmış, ailesine zarar vermiş, yaşadığı iç çatışmalarla ruhunu yormuştur.

“Başkasının Rüyaları” üzerine yapılan bu çalışma birey olma sürecinde, kişinin kendi var oluşunu ve gerçekliğini oluşturup yaşayabilmesinde *“aile”* olgusunun ne derece önemli olduğunu, kişinin yetiştiği aile ortamının onu türlü yaşantılara sürükleyebileceğini göstermektedir. Yapıtın da bu ana izlek üzerinde kurgulandığı göz önüne alınırsa çalışmanın yapıtın vermek istediği iletiyi irdeleyen ayrıntılı bir değerlendirme olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Kavukçu, Cemil. Başkasının Rüyaları. İstanbul: Can Yayınları, 2010